**TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNNALLE**

Asia: HE 59/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ja sen perusteluissa nyt tehty työttömyysetuuteen oikeuttavien omaehtoisten opintojen ja koulutusten laaja määrittely vahvistaa merkittävästi koulutuksellista tasa-arvoa ja lisää ratkaisevasti työttömien työnhakijoiden kouluttautumisen mahdollisuuksia koko maassa. Perusteluissa (s.4): ”Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät lähinnä selvästi harrastus-luontoiset opinnot. Esimerkiksi kieliopintojen, luku- ja kirjoitustaidon opintojen sekä tietoteknisiä valmiuksia antavien opintojen olisi yleensä katsottava parantavan ammatillisia valmiuksia.”

Esityksessä on myös otettu huomioon hallituksen kehysriihessään tekemä päätös, että esitystä muutetaan niin, että nämä omaehtoiset opinnot kerryttävät ns. aktiivimallissa tarkoitettua aktiivisuusedellytystä.

Pääministeri Sipilä on YLE:n haastattelussa (8.4.) todennut ns. aktiivimallin osalta, että ”nyt keskitytään koulutuspuoleen, jossa kriteeristöä voidaan hoitaa asetuksen muutoksella”. Työ- ja elinkeinoministeriön asetukseen työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon merkittävistä tiedoista valmistellaan teknisluontoista säännöstä, mutta ei HE59 perusteluiden mukaista täydennystä. Aktiivimalliin liittyviä määräyksiä on valtioneuvoston asetuksessa työttömyysturvalain toimeenpanosta (1330/2002), **omaehtoisen opiskelun oikeutuksen edellytysten laajempi tulkinta tulisi ottaa huomioon tässä asetuksessa**.

Hallitus on päättänyt käynnistää vuonna 2018 kertaluonteisia nopeita toimenpiteitä työllistymisen edistämiseksi ja osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Vapaan sivistystyön oppi-laitoksille kohdistetaan kaksi (2) miljoonaa euroa heikkojen perustaitojen varassa olevien osaamisen parantamiseen, lisätalousarvioesityksessä esitetään momentille 29.30.21 myös viiden (5) miljoonan euron lisäystä ”Digiaikakauden taidot -ohjelman mukaisiin ns. matalan kynnyksen koulutuksiin. Ohjelman tavoitteena on eriarvoisuuden lisääntymisen ehkäiseminen ja kansalaisten perustaitojen vahvistaminen. Ohjelmaan varataan yhteensä seitsemän (7) miljoonan euron rahoitus. Tarjonnan lisäys toteutetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten kautta ja yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien, kansalaisjärjestöjen ja muun kolmannen sektorin kanssa.

Mahdollisuus opiskella työelämän ja aktiivisen kansalaisuuden edellyttämiä ns. uusia perustaitoja omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysetuuksia menettämättä **on välttämätön edellytys hallituksen päättämälle heikkojen perustaitojen varassa olevien osaamisen parantamisen ohjelmalle** – erityisesti pidempään työttöminä olevilta puuttuvat nuo perustaidot.

Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportin (VNK 1/2018) luvussa 4.5. ”Työttömyyden ehkäisy osaamistasoa nostamalla” viitataan OECD:n PIAAC -tutkimukseen, jonka mukaan yli 10% aikuisista on heikot perustaidot. Tutkimuksen mukaan uudet perustaidot (digitaidot) puuttuvat yli 600.000 suomalaiselta aikuiselta. Työryhmän raportissa tätä kuvataan ”mittakaavahaasteeksi, mihin ei toistaiseksi ole ratkaisua”. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelee vuosittain yli miljoona nuorta ja aikuista. Lisätalousarviossa olevat esitykset ovat hyvä alku tähän haasteeseen vastaamiseksi, mutta ne eivät saisi jäädä kertaluontoiseksi toimenpiteeksi.

Esityksen perusteluissa todetaan, että koulutustarveselvitys on tehty noin 30 % työnhakijoista, toisaalla perusteluissa lähdetään siitä, että selvitystä ei tehtäisi tai se lykkäytyisi, jos työnhakija on hakeutunut omaehtoisiin opintoihin. Sekä ammatillista että yleissivistävää koulutusta ja niitä koskevaa lainsäädäntöä nyt uudistettaessa on kiinnitetty erityistä huomiota ohjauksen ja opintojen henkilökohtaistamisen keskeiseen merkitykseen. Juho Saaren johtaman työryhmän raportissa todetaankin, että ”oppiminen on keskeinen väylä työllisyyden ja tuottavuuden parantamiseen”. Tätä käsitystä ja lähestymistapaa tulisi myös työttömyysturvalaissa vahvistaa. **Aikuisten opiskelijoiden ohjausta tulisikin kehittää oppilaitosten ja työvoimaviranomaisten yhteistyöllä.**

Kansanopistot ovat valmiita järjestämään omaehtoista, henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan perustuvaa koulutusta työttömille työnhakijoille. Vapaan sivistystyön lain mukaan kansanopistojen lyhytkurssit ovat kestoltaan vähintään kahden päivän ja 10 tunnin pituisia. Kansanopistot voivat myös järjestää etäopetusta ja työpaikalla käytännön työtehtävissä järjestettävää tavoitteellista ja ohjattua koulutusta. Monimuotokoulutuksen tulee perustua opetussuunnitelmaan ja henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Kansanopistojen valtionosuus kattaa laskennallisesti 57% koulutuksen kustannuksista. Kansanopistot ovat jo 15 vuoden ajan voineet saada ns. opintoseteliavustuksia tiettyjen kohderyhmien opiskelijamaksujen kattamiseen. Myös työttömät on määritelty tällaiseksi kohderyhmäksi.

Suomen Kansanopistoyhdistys on esittänyt opetus- ja kulttuuriministeriölle, että kansanopistojen haettavaksi varattaisiin opintosetelirahoitusta omaehtoista aktiivimallia varten 2,5 milj. euroa nykyisen määrärahan lisäksi. Määrärahalla voitaisiin järjestää aktiivisuuden osoittamiseksi tarkoitettuja, henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan perustuvia, työllistymistä edistäviä omaehtoisia opintojaksoja (kaksi viiden päivän päätoimisia opintoja vastaavaa jaksoa/osallistuja) 4.500 työnhakijalle. Kansanopistojen päätoimisissa koulutuksissa on kokonaisuuksia ja sisältöjä, joita voidaan kohdentaa työttömille työnhakijoille heidän osaamisperustaansa vahvistavina vapaan sivistystyön koulutuksina tai tutkintojen moduuleina (aikuisten perusopetus, ammatilliset tutkinnot, aikuislukio, avoin korkeakouluopetus).

Kansanopistojen kampuksia on tällä hetkellä Suomessa noin 80 ja niiden sivutoimipisteitä lähes 20. Kansanopistokentällä toimii myös ammattiyhdistysliikkeen ylläpitämiä kansanopistoja, joiden valtakunnallisena ja erityisenä sivistystehtävänä on työelämän aktiivisen kansalaisuuden vahvistaminen.

Helsingissä 4.6.2018

Jyrki Ijäs
pääsihteeri
Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry